

## **Biblický pohľad na smrť**

Natália Kacianová (vybrané kapitoly z dizertačnej práce)

### *Pohľad na smrť v Starej Zmluve*

Stará Zmluva prijíma a opisuje smrť ako prirodzený koniec ľudského života. Ľudia sú ako tráva, ktorá usychá (Iz 40:6), ako voda vyliata na zem, ktorú nemožno pozbierať (2S 14:14). Ako ľudia musíme zomrieť (2S 14:14), iba Boh je nesmrteľný a žije naveky (Ž 90: 1-6). I napriek tomu, že fyzická smrť bola nepopierateľným faktom, Izraeliti dúfali, že ich smrť bude koncom dlhého a požehnaného života (4M 23:10, zomrieť na konci dlhého a požehnaného života znamenalo zomrieť „smrťou spravodlivých“) a že po sebe zanechajú synov, ktorí ich pochovajú a budú naďalej niesť ich meno (1M 35:29). Abrahám zomrel v požehnanom veku, starý a sýty života (1M 25:11) a rovnako zomreli aj ďalší izraelskí patriarchovia Izák a Jákob (1M 35:29, 49:29-33).

V prípade smrti Abraháma, Izmaela, Izáka, Jákoba, Mojžiša a Árona sa v Starej Zmluve vyskytuje fráza: „bol pripojený k svojmu príbuzenstvu (ľudu)“ (1M 25:8, 17, 35:29, 49:29, 33, 4M 20:24, 27:13). Toto „pripojenie“ nie je totožné so smrťou a pohrebom (por. 1M 25:7-9). Môžeme sa domnievať, že ide o akýsi náznak života po smrti, pripojenia sa k predkom. Tento koncept sa však ďalej nerozširuje a miesto „pripojenia sa“ nie je bližšie definované.

Aj keď smrť bola vnímaná ako koniec biologického života, ľudia nezmierali iba na konci dlhého a naplneného života a iba prirodzenou cestou. Stará Zmluva spomína aj prípady predčasnej smrti (Chizkija, Iz 38:1-5, 2Kr 20:1-11), násilnej smrti (Agag, 1S 15:33), smrti bezdetnej osoby (Absolón, 2S 18:18), smrti bez slušného pohrebu (Ízebel, 2Kr 9: 30-37), samovraždy (Saul, 1S 31:4). Neposlušnosť a porušenie Božieho zákona mohlo byť príčinou predčasnej smrti (Éliho synovia, 1S 2:31-34), pričom poslušnosť a pridržanie sa Hospodina sa odrazilo na dlhom a požehnanom živote (5M 30:20).

Smrť tiež znamenala vytrhnutie zo života, ktorého zmyslom bolo oslavovať Boha. Pre Izraelitu žiť znamenalo oslavovať Jahveho. Oslava Hospodina bola znakom života a neschopnosť takejto oslavy bola znakom smrti. Smrť znamenala prerušenie života a radostnej oslavy Boha (Ž 30:10). Mŕtvi nemohli Hospodina chváliť (Ž 5:17), spomínať si na Neho, ani Ho oslavovať (Ž 6:6, Ž 88:12). Božia moc siahala až po záhrobie (Ž 139:8), ale mŕtvi boli od Boha odlúčení a Boh si na nich nespomínal (Ž 88:6). V Starej Zmluve nenachádzame zmienky, že by sa smrť chápala ako stupienok k lepšiemu životu alebo k plnšej a radostnejšej oslave Boha. Slovom žalmistu smrť znamenala odísť a nebyť viac (Ž 39:14).

Smrť je v Starej Zmluve opisovaná aj ako brána, ako vráta veľkej temnoty (Job 38:17, Ž 9:14). Verilo sa, že mŕtvi odchádzajú do ríše podsvetia, opisovanej ako ríša temnoty, tieňov smrti, šera, hustej mrákoty a mlčania (Job 10: 21-22, Ž 94:17, Pr 2:18-19). Osudu podsvetia unikol iba Enoch a Eliáš (1M 5:24, 2Kr 2:11). Smrť sa spájala s hnevom, odporom, strachom, žiaľom a slzami (Ž 6, 102, Kaz 12). Smrť človeka obklopovala, prenasledovala a desila (Ž 18:5-6). Jej nenásytosť bola v tom, že k sebe zhromažďovala všetkých ľudí (Ab 2:5).

V zákone Mojžišovom sa slovo smrť používalo v súvisi s hriechom ako trest za porušenie Božích prikázaní. Trest smrti bol trestom za násilie, ktoré vážne ohrozovalo život komunity. Medzi trestné činy, po ktorých nasledoval trest smrti, patrila vražda (1M 9:6, 3M 24:17), smilstvo (5M 22:22), únos (2M 21:16), zbitie a preklínanie rodičov (2M 21:15,17), homosexualita (3M 20:13), čarodejníctvo (2M 22:17) ako aj porušenie Sabatu (2M 35:2), či rúhanie sa Bohu (3M 24:16). Trestom za mágiu, vyvolávanie mŕtvych a obracanie sa na duchov mŕtvych bolo ukameňovanie (3M 20:27). Prísne sa zakazovala akákoľvek komunikácia a vyhľadávanie mŕtvych (3M 19:31).

V knihe Prísloví sa smrť používa vo figuratívnom význame ako metafora pre to, čo nás vzdľahuje od života podľa vôle Jahveho. V tomto zmysle je smrť nenávidenie múdrosti (Pr 8:36). Nájdenie múdrosti znamená nájdenie života, obchádzanie múdrosti znamená milovanie smrti. Príslovia neopisujú smrť ako

koniec biologického života, ale ako nerozumnosť, nevernosť, zaslepenie a pobláznenie „cudzoložnou ženou“ (Pr 5:5-6). Smrť je tu podaná ako negatívny spôsob života, ako krivý chodník a bludná cesta, ako opustenie cesty života (Pr 2:19-20, 5:5-6).

V Starej Zmluve nachádzame niekoľko zmienok o Božom víťazstve nad smrťou. Prorok Izaiáš hovorí, že smrť bude pohltená naveky a Hospodin zotrie slzy z každej tváre (Iz 25:8). Anna, matka Samuelova, chváli Hospodina, že usmrcuje i oživuje, vovádza i vyvádza zo záhrobia (1S 2:6). Hospodin prikazuje Ezechielovi, aby prorokoval o suchých kostiach, ktoré on oživí (Ez 37). Možnosť budúceho vzkriesenia priamo naznačujú knihy prorokov Izaiáša a Daniela. Izaiáš v svojom d'akovnom žalme chváli Boha, že mŕtvi budú žiť, mŕtve telá vstanú, precitnú a jasat' budú tí, čo bývajú v prachu (Iz 26:19). Danielove proroctvo sa tiež končí slovami: „Mnohí z tých, čo spia v prachu zeme, sa prebudia, jedni na večný život, druhí na hanbu a večné zavrhnutie“ (Dan 12:2).

V závere by sme mohli pohľad na smrť v Starej Zmluve zhrnúť nasledovne:

1. smrť znamenala prirodzený koniec ľudského života,
2. smrť znamenala koniec radosti a oslavy Boha,
3. smrť znamenala odchod do ríše podsvetia,
4. smrť znamenala trest za porušenie Božích prikázaní,
5. smrť znamenala odklonenie sa od života podľa vôle Božej.

*Pohľad na smrť v Novej Zmluve*

V Novej Zmluve, rovnako ako v Starej Zmluve, je smrť človeka chápaná ako prirodzený koniec jeho biologického života (1K 15:22). Smrť je univerzálnou a ako jediná výnimka sa spomína Henoch (Žid 9:27, 11:5). V Novej Zmluve sa nachádza niekoľko zmienok o navrátení do života (mládenec v Naime - Lk 7:11, Lazar - J 11:1, Tabita - Sk 9:36, Jairova dcéra - Mt 9:18), ale predpokladá sa, že všetky osoby, ktoré boli takto vzkriesené, eventuálne zomreli.

Pre apoštola Pavla smrť nie je iba biologickou nevyhnutnosťou, smrť je aj silou (personifikovanou mocnosťou), ktorá bráni človeku žiť v spoločenstve s Bohom. Takéto ponímanie smrti je dôsledkom hriechu človeka. Hriech prišiel na svet prostredníctvom človeka a cez hriech prišla smrť a všetci musia zomrieť, pretože všetci zhrešili (R 5:12). Ľudstvo kráča v Adamových šľapajách a smrť je nevyhnutným dôsledkom každého ľudského života (R 5:12, 3:23, 6:23, Žid 9:27). Ničiacia sila smrti ako personifikovanej moci zasahuje každý aspekt ľudského života. Žijeme v strachu zo smrti a tento strach nás zotročuje (Žid 2:15, R 8:15). Smrť vládne nad každým, kto je v tele a žije podľa tela (R 8:6). Smrti sa nedá vyhnúť a iba Boh ju môže poraziť. Jej moc je v rukách diabla a môže byť zničená iba Kristom (Žid 2:14, 1K 15:27).

Porážka smrti v Novej Zmluve sa spája s osobou Ježiša Krista. Ježiš Kristus zomrel, bol pochovaný a na tretí deň vstal z mŕtvych (1K 15:3-4). Jeho smrť a vzkriesenie sú interpretované soteriologicky,<sup>1</sup> zomrel „za nás“ (1Tes 5:10). Bol vydaný pre naše hriechy a vzkriesený pre naše ospravedlnenie (R 4:25). Smrť nad ním nemala moc (Sk 2:24). Stal sa Pánom živých aj mŕtvych a získal kľúče smrti aj podsvetia (R 14:9, Zj 1:18).

Ježiš Kristus bol poslušným až na smrť a prijatím smrti, ktorú si nezaslúžil, zlomil jej moc nielen pre seba, ale aj pre svojich nasledovníkov (F 2:8). Mocou Krista je kresťan oslobodený z tela smrti (R 7:24-25). Kristus zomrel za naše hriechy a Boh počíta jeho smrť za našu vlastnú. Cez krst sme pohrobení v Kristovu smrť a s Ním sme aj zomreli (Kol 2:20, R 6:4). Keďže sme zomreli s Kristom, veríme, že s Ním budeme aj žiť (R 6:8). Kristus je prvorodeným z mŕtvych a jeho vzkriesenie je aj našou nádejou vzkriesenia (Kol 1:18, Zj 1:5). Preto fyzicky zomrieť sa počíta za zisk a možnosť byť s Kristom (F 1:21-23).

Zaujímavý je pohľad na smrť v Jánovom evanjeliu. Ježiš je tu predstavený ako sudca a darca života a kto počúva jeho slovo a verí Tomu, ktorý ho poslal, má

---

<sup>1</sup> Bieder, W., "thanatos," in *Exegetical Dictionary of the New Testament*, ed. H. Balz and G. Schneider (Grand Rapids: Eerdmans, 1981), 2:130.

večný život, nejde na súd a už prešiel zo smrti do života (J 5:24). Tí, ktorí zachovávajú jeho slová, neokúsia smrti naveky (J 8:51). Inými slovami povedané, človek môže zakúsiť smrť aj počas života a rovnako môže počas života zakúsiť aj večný život. Tí, ktorí neprijímajú Krista, sú v svojich hriechoch naďalej mŕtvi (Ef 2:1-2). Naopak tí, ktorí Krista prijímajú, zažívajú oslobodenie od smrti a večný život, aj keď zatiaľ ešte nie v plnosti.

Novozmluvní autori nepopierajú fyzickú smrť veriaceho človeka, snažia sa iba obrazne vysvetliť rozdiel medzi smrťou veriaceho a neveriaceho človeka. Veriaci človek umiera v Kristu (1Tes 4:16). Napriek tomu, že jeho telo je mŕtve, je iba akoby „spiaci“ (J 11:11-14). Ani smrť nemôže veriaceho človeka odlúčiť od Krista (R 8:38-39), práve naopak, zomrieť znamená byť s Kristom v ešte plňšom vzťahu (2K 5:8, F 1:21-23). „Ako totiž všetci umierajú v Adamovi, tak všetci aj ožijú v Kristu“ (1K 15:22). Na všetkých príde rad, Kristus je prvotina a pri jeho príchode budú vzkriesení všetci tí, ktorí mu patria (1K 15:23). „Ako posledný nepriateľ zničená bude smrť“ (1K 15:26). V čase Parúzie tí, ktorí umreli v Kristu, budú vzkriesení a tí, ktorí žijú, budú uchvátení a všetci budú s Pánom (1Tes 4:16-17). Druhá smrť<sup>2</sup> nad nimi nebude mať moc (Zj 20:6) a smrti už viac nebude, pretože to, čo bolo, sa navždy pominie a Boh učiní všetko nové (Zj 21:3-5).

V závere by sme mohli pohľad na smrť v Novej Zmluve zhrnúť nasledovne:

1. smrť je biologickým koncom života (fyzická smrť),
2. smrť je duchovnou personifikovanou mocnosťou, brániacou žiť v spoločenstve s Bohom (duchovná smrť),

---

<sup>2</sup> Druhá smrť sa v Novej Zmluve spomína iba v Zjavení Jána a znamená večné odlúčenie od Boha. Je prirovnaná k ohnivému jazeru (20:14) a okúsi ju každý, kto nie je zapísaný v knihe života (20:15). Podiel na nej budú mať bojazliví, neverní, ohavní, vrahovia, smilníci, traviči, modloslužobníci a luhári (21:8). Tí, ktorí budú Kristovi verní až do smrti, zvíťazia a druhej smrti neokúsia (2:11). Druhá smrť nad nimi nebude mať moc, pretože budú kňazmi Boha a Krista a spolu s Ním budú kľaťovať (20:6).

3. smrť, v prípade odmietnutia spásy v Božom Synovi Ježišovi Kristovi, je večným odlúčením od Boha (večná smrť).

Okrem chápania smrti ako biologického konca života sa smrť v Novej Zmluve používa aj vo význame duchovného odcudzenia sa svojmu Stvoriteľovi a v prípade odmietnutia Krista ako Spasiteľa aj vo význame večného zatratenia. Môžeme povedať, že smrť ovplyvňuje náš život už aj pred narodením (v podobe smrti duchovnej) a dokonca aj po fyzickej smrti (v podobe smrti večnej). Sila a moc smrti duchovnej a večnej sú pre človeka oveľa nebezpečnejšie ako prirodzené ukončenie jeho života smrťou fyzickou. Pavlove slová v liste Filipským 1:21 nás utvrdzujú v tom, že pre veriaceho človeka je fyzická smrť možnosťou byť s Kristom v ešte plnšom vzťahu. Avšak pre človeka, ktorý v tele existuje bez Boha (je duchovne mŕtvy, R 7:24), sa fyzickou smrťou končí možnosť prijať Kristovu milosť, a tak prejsť zo smrti do života.<sup>3</sup> V takom prípade sa jeho smrť stáva stálym údelom, večnou smrťou a zatratením.

---

<sup>3</sup> Filo, J., *Vítaziaci Kristus* (Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 2006), 378.